

הלא מודע והגוף המדבר - ז'אק אלאן מילר

הצגת הנושא לכנס העשירי של ה-WAP, שיתקיים בריו דה ז'נרו ב-2016.

במקום לגשת אל הדובדבן שבהקצפת, אני מעדיף לחשוב במונחים של משקה שאני עומד להגיש לכם כליקר אחרי הארוחה, להחליק את המזון שכנס זה (1) נתן לכם, ולעורר את תיאבונכם במחשבות לקראת הכנס הבא שיתקיים בעוד שנתיים מהיום.

הציפייה היא אם כן, שאקבע את הנושא לכנס הבא ואספק את המבוא בהקשר אליו. בדיוק חשבתי שהדבר נמשך כבר למעלה משלושים שנה זאת כאשר אנו מניחים שסידרת הכנסים של ה-WAP שהחליפה את מה שמוכר היה כמפגשים הבינלאומיים של השדה הפרוידיאני, התחילה ב-1980. אם כן שוב אנחנו כאן, אל מול אותו קיר. mur, המילה הצרפתית ל"קיר", היא זו שצצה לי ומזכירה את הניאולוגיזם[1] אשר "עושה צחוק מאהבה".

האם אני חייב ל-"amur". את הכבוד המוענק לי שאינו משתנה, הכבוד לקבוע את טון הסימפוזיה, שיהא על חברי ה-WAP, שהם אנחנו, להלחין בשנתיים הקרובות לפני שנשוב להיפגש? האם זו פעולת ההעברה, המחזירה אותנו למקום של זה, מי שניתן לו, נטל הייסוד לפני שנים כה רבות? אבל כפי שכבר הזכרתי - נטל השיום, הצעת נושא לפחות, היה משהו שלקחתי על עצמי עוד קודם לכן, מאז המפגש הבינלאומי הראשון בקאראקס, בנוכחותו של לאקאן(3).

אם יש amur לא אייחס אותה לתפקיד המייסד, אשר דבר אינו מוקדש לו בתקנון שלנו, אלא אשמח אם ייוחס לתפקיד של החוקר, שאותו הטלתי על עצמי בכך שכיניתי את הקורס שאני מעביר - "אוריינטציה לאקאניאנית". Amur-משמעו מעל לכול - שבכל פעם יש לנקב את קיר השפה כדי שנוכל לתפוס, להדק, בואו לא נאמר את הממשי, אלא את מה שאנו עושים בעבודתנו האנליטית.

בסופו של דבר דאגתי העיקרית הייתה לכוון עצמי במחשבה של לאקאן ואני יודע שזה דבר-מה שאנחנו חולקים, למעשה ל-WAP, אין לכידות אחרת מזו. דאגה זו היא עיקרון יסוד למתכונת ההתאספות שהנהגנו, מעבר לתקנונים, להתקבצויות ואף מעבר לקשרים ולסימפוזיה אשר נוצרו בינינו במהלך השנים. לאקאן דרש להעניק כבוד [dignity] למחשבתו הוא אמר, כי היא מבקשת לסור מהתלם, מהמסלול המקובל ואכן מחשבה זו מערערת ומסיטה מהתלם. עלינו מוטלת האחריות ללכת בעקבות מחשבתו בדרכים חסרות תקדים. פעמים רבות דרכים אלה הן, חשוכות ונעשו חשוכות אף יותר, ככל שלאקאן פילס והעמיק אל תוך הוראתו המאוחרת. יכולנו להשאירה שם ולנטוש אותה. - אך התחייבנו ללכת בעקבותיו - יעידו על כך שני הכנסים האחרונים.

למה הלכנו בעקבותיו אחר הקשיים המאפיינים את ענף הוראתו המאוחרת? אל נזלזל בהנאה שבפענוח. יש לי הטעם הזה ויש אותו לכולנו מאחר שאנו אנליטיקאים. ואנו אנליטיקאים די הצורך כדי לתפוס דרך הבזקים מסוימים, תוך שהם מחוררים את ענניו האפלים של השיח של לאקאן, שהוא מצליח להבליט היבט מסוים, המלמד אותנו למה הופכת הפסיכואנליזה ושהיא אינה תואמת עוד לחלוטין את מה שהניחו שהיא הייתה. אף שאנו לא נשאר ברמה הזו, בגבול הקיצוני הוא אף אמר שהפרקטיקה האנליטית היא דלזיונלית.

הפסיכואנליזה משתנה. זהו איננו איווי, זוהי עובדה. היא משתנה בתוך הקליניקות שלנו והשינוי הזה כל כך גלוי, לפחות לנו, שהכנס ב-2012 על הסדר הסמלי כמו הכנס בשנה זו על הממשי, שניהם נשאו בכותרתם את אזכור הזמן: "במאה ה-21". איך נוכל לומר טוב יותר, שאנו חשים במשהו חדש, ואיתו אנו ערים לדחיפות ולנחיצותההיתעדכנות

לדוגמא כיצד נוכל שלא לראות כי כשפרויד המציא את הפסיכואנליזה נוצר שבר, אפשר אולי לומר שבחסות המלכה ויקטוריה, כמופת להדחקה המיניות, בעוד שבמאה 21 שבה ניתן לראות את התרחבות ההתפשטות של מה שמכונה "פורנו"? המשגל המופגן הפך למופע-show נגיש באינטרנט לכל אחד על ידי קליק קטן על עכבר המחשב. מויקטוריה לפורנו, לא רק עברנו מאיסור להיתר, אלא גם להסתה, פלישה (intrusion), פרובוקציה וכפ"ה. מהו פורנו אם לא פנטזיה שצולמה במגוון מספיק רחב כדי לספק את תיאבון של הפרורסיות השונות? אין

אינדיקציה טובה להיעדר היחס המיני בממשי יותר מאשר שפע הגופים הדמיוניים המתמסרים להינתנות ולהילקחות.

מדובר במשהו חדש במיניות במשטר החברתי, בדפוסי הלמידה של אנשים צעירים, צעירים אשר רק זה עתה החלו צועדים במשעול הזה. במקום זה נמצאים המאוננים המשוחררים ממשימת ייצור עצמי של חלומות בהקיץ משוחררים- מאחר שהם מוצאים כאלה מן המוכן, שכבר נחלמו בעבורם.

בנוגע לפורנו, המין החלש הם הגברים, הנכנעים לכך ביתר קלות. עד כמה אנו שומעים גברים באנליזה מתלוננים על הכפייה לצפות בשעשועים פורנוגרפיים ואף לאפסן אותם במחסן אלקטרוני! מהצד השני, הרעיות והפילגשים מתנסות בפרקטיקה בפרקטיקה ונעשות מודעות יותר לפרקטיקה של הפרטנרים שלהן. ואז זה תלוי: הפרקטיקה נחשבת לבגידה של הפרטנר או כשעשוע חסר חשיבות.

הקליניקה של הפורנוגרפיה שייכת למאה ה-21. אני רק מזכיר זאת אך היא ראויה ליותר פירוט מאחר שהיא מתעקשת. ניתן לומר שב-15 השנים האחרונות לערך, זה מופיע ללא הרף באנליזות.

אבל איך נכלל שלא להזכיר בהקשר לתופעה מודרנית זו את מה שציין לאקאן כהשפעותיה הגואות של הנצרות על האומנות שהיו המובהקות ביותר בתקופת הברוקו? לאקאן כאשר חזר מאיטליה ממסע בכנסיות, אותו כינה בחביבות "אורגיה אחת", הוא אומר בסמינר *Encore* "הכל זה הצגה של גוף אנושי שמעורר התענגות" (4). זו הנקודה שבה אנו נמצאים לגבי הפורנוגרפיה.

אף על פי כן, ההצגה הדתית של גופים מלאי התרגשות, משאירה תמיד "מחוץ לתמונה", את ההזדווגות עצמה, "באותה מידה שההזדווגות-אמר לאקאן- היא מחוץ לתחום במציאות האנושית" (5).

זוהי הופעה מחודשת ומסקרנת של הביטוי "המציאות אנושית", (*Réalité humaine*), זהו הביטוי שהמתרגם הראשון של היידגר לצרפתית השתמש בו כדי לכנות את ה- *Dasein* ("היות- שם"). אך מזמן נפרדנו מהנתיב שבו נותנים לאותו- *Dasein* להיות. בעידן הטכנולוגי הזדווגות אינה מוגבלת למרחב הפרטי ומזינה את הפנטזיות הפרטיות של כל אחד, כעת היא משולבת מחדש בשדה היצוגיים שהועלה לקנה מידה המוני.

קיים עדיין הבדל נוסף, שיש להדגישו, בין הברוקו לבין הפורנוגרפיה. האופן שבו לאקאן ניסח זאת הוא שהברוקו שאף לווסת את הנפש באמצעות ראיית הגוף, הסקופיות [פעולתו דחפית של המבט] הגופנית (6). בפורנוגרפיה אין כל דבר הדומה לכך, לא נמצא כאן כול הסדרה, וויסות, אלא יותר הפרה עקבית. הסקופיות הגופנית בפורנוגרפיה מתפקדת כעוררות להתענגות המיועדת לרוות באופנות של *עודף ההתענגות* אופנות זו, במימושה השקט והבודד מפרה את הוויסות ההומאוסטטי והרופף. בדרך כלל, הטקס משני צדי המסך מתקיים ללא מילים אם כי באנחות או בחיקוי צעקות של הנאה. ההערצה לפאלוס, בעבר סוד שאפף את המסתורין, נותרה כאפיזודה מרכזית – לבד מהפורנוגרפיה הלסבית – אשר היום נתפסת כדי-בנאלית.

התפוצה הגלובלית על ידי הרשתות האלקטרוניות ייצרו ללא ספק אפקטים. האנליטיקאי הוא עד לאפקטים אלה. מה מייצגת הימצאותה בכל של הפורנוגרפיה בתחילת המאה הנוכחית? מה זה אומר? ובכן, אף לא דבר פרט לכך שהיחס המיני אינו קיים. זה מה שמהדהד ובאופן מסוים נצעק שוב ושוב על ידי החיזיון הבלתי פוסק, ותמיד נגיש. רק היעדר זה, יכול לתת את הדעת על ההתלהבות, ה-"הידלקות"- אשר אחר תוצאותיה אנו כבר עוקבים בהרגלים של דור הצעירים, בסגנון התנהגותם המינית: פיכחון, ברוטאליות ובאנאליות. זעם ההזדווגות בפורנוגרפיה משיגאפס מובן שמזכיר לקוראי הפנומנולוגיה של הרוח את דבריו של הגל על המוות, על היסוריים שהחרות האוניברסאלית גורמת לו נוכח האימה, הווה אומר זהו "המוות הקר והעלוב ביותר מכל המיתות, שמשמעותו איננה יותר מאשר לחתוך ראש של כרוב או לבלוע לגימה של מים" (7). הזדווגות פורנוגרפית נושאת את אותה ריקנות סמנטית.

היחס המיני איננו קיים! האם עלינו לשמוע זאת עם הטעמתו של פלוטארכוס, היחיד שעשה זאת בימי קדם, שהשמיע את המילים הקטלניות שהדהדו על פני הים – פאן האדיר מת! האפיזודה מופיעה בדיאלוג שכותרתו - "על היעלמות האורקלים", שהתייחסתי אליה פעם בקורס שלי(8). המילים מהדהדות כאחרון האורקלים, מבשרות שאחריו לא יהיה עוד, הוא האורקל שמבשר על סוף האורקלים. למעשה, בכל שטחי האימפריה הרומית באותה תקופה, תחת שלטונו של טיבריוס, המקדשים שאליהם פנה ההמון כדי לשמוע את האורקל, איבדו יותר ויותר את כוח משיכתם. מוטציה בלתי נראית במעמקי הטעם הביאה לסתימת פיו של האורקל, שקיבל את השראתו מדימונים של המנטיקה. אני אומר "דימונים", לא מפני שהיו רעים, אלא משום שאת הכינוי "דימון" אנו נותנים ליצור כלאיים בין אל ואדם שפאן היה באופן מובהק מייצגם.

איננו יכולים שלא להיות רגישים לגורל האוראקלים ולעובדה שיום אחד הם סולקו מאותו מקום שעד אז רעבו לדבריהם ללא הרף וזאת כי מעשה הפירוש שלנו, כפי שאנו רגילים לומר, הוא אוראקולארי. אבל האוראקל שבנו, הוא בדיוק האמירה של לאקאן על היחס המיני. לאקאן השמיע זאת זמן רב לפני הפעטה הראשונה של הפורנוגרפיה האלקטרונית שאני מדבר על אודותיה, אך מה שאמר מאפשר לנו למקם את עובדת הפורנוגרפיה במקום הנכון. עובדה זו, מי היה חושב זאת! אינה הפיתרון למבואים הסתומים של המיניות זהו סימפטום של האימפריה הטכנולוגית המתפשטת למקומות הרחוקים ביותר, אפילו אל הסרבניים ביותר שבהם. לא ניתן לדינו להישמט אל מול סימפטום זה או אחרים מאותו מקור. הם דורשים את פירושה של הפסיכואנליזה.

האם יתכן שמאמר מוסגר זה לגבי הפורנוגרפיה יפלוש אל תוך כותרתו של הכנס הבא? Leonardo Gorostiza הזכיר לנו שבמהלך אחד הכנסים נתתי רמז בנוגע למה שמכתיב לי את בחירת הנושא ביחס ל- WAP אמרתי שהם באים בקבוצות של שלושה (9), וכל אחד בתורו, מעניק זכות קדימה לאחת משלושת הקטגוריות של לאקאן, אשר האותיות הראשונות המייצגות אותן הן: R.S.I, אם כך לאחר ה-"סדר הסמלי" ולאחר "ממשי..." , אנחנו יכולים לצפות, כפי שהסיקו לאונרדו גורוסטיסה ואחרים, שעל הדמיוני לתפוס את הבמה. אין דרך טובה יותר לכך מאשר דרך "הגוף", מאחר שאנו מוצאים אצל לאקאן משוואה זו: **הדמיוני הוא הגוף**. זוהי איננה נוסחה מבודדת. הוראתו בכללותה מעידה לטובת משוואה זו.

ראשית הגוף מוצג בראש ובראשונה כדימוי, דימוי במראה, המאפשר לתת לאני את מעמדו, מעמד המובחן ייחודית מזה שפריד תיאר בטופיקה השנייה [המודל המבני]. שנית, משחק של דימויים גם הוא זה, שמתוכו לאקאן מדגים את ההמשגה השכיחה שבין האידיאל של האני לבין האני האידיאלי, מושגים ששאל מפריד, אך כדי לנסחם בצורה חדשה. שלישית, זיקה זו שבין הגוף והדמיוני מוצאת אישור מחודש גם בהוראתו על הקשרים (knots). ההבניה הבורומאית, מבליטה שדימויו של הגוף הם אלה שבאמצעותם הוא משתתף תחילה בכלכלת ההתענגות. רביעית, מעבר לכך, הגוף מארגן את כל מה שהמשלב הדמיוני מאחסן כיצוגים: מסומן, מובן ומשמעות ועצם תמונתו של העולם. הגוף הדמיוני הוא זה שלתוכו המילים מכניסות ייצוגים, המכוננים עבורנו עולם אשליתי על פי הדגם של אחדות הגוף. הרי לנו מספר סיבות לבחור לכנס הבא משתנים שונים בנושא הגוף בממד הדמיוני.

כמעט חשתי שמיציתי את הנושא, כאשר תפסתי שהגוף משנה משלב כגוף מדבר. מהו גוף מדבר? זה מסתורין, אמר לאקאן יום אחד (10), אמירה זו של לאקאן ראוי שתיקלט היטב בתפיסתנו היות שמסתורין איננו מתמה. הם אפילו הפכים. אצל דקרט, מה שיוצר מסתורין, ועם זאת נותר ללא ספק, הוא האיחוד בין הנפש והגוף. "ההיגיון השישי" [מדובר בספרו של דקרט "הגינות על הפילוסופיה הראשונה"] מוקדש לכך, והרהור זה לבדו הניע את כושר ההמצאה של פרשן זה, הבולט ביותר, ממש כשם שעשו זאת חמשת ההגינות שקדמו לו. ככל שזה נוגע לגופי, *meum corpus*, איחוד זה תקף כדבר (substance) שלישית בין הדבר החושב, *res cogitans*, לבין הדבר המתפשט *res extensa*. בציטוט מפורסם, דקרט אומר: "אני לא רק משוכן בגופי כנווט בכלי, (... אני מאוחד עם זה בקרבה גדולה, וניתן לומר כה מעורבב בזה שאני נדמה להרכיב עם זה שלם אחד". (11) אנו יודעים שמה שמכונה "הספק ההיפרבולי" המופיע בהיפותיזה של "הגאון הרשע" (12) מגן על ה- *cogito*, ומביא את הוודאות שלו כשארית החסינה בפני ספק, אפילו הספק הרחב ביותר שעלול להופיע. פחות ידוע שבדיעבד, בהגיון השישי הזה, מתגלה שהספק מגן על האיחוד בין "אני חושב" והגוף (13), אותו גוף שבולט בין השאר בהיותו הגוף של "אני חושב" זה.

כדי לראות זאת, אין ספק שיש להרחיב את הקשת של פעולת בדיעבד זו אל אדמונד הוסרל ואל "ההגינות הקארטזיניים" שלו. באמצעות מילה יקרת ערך הוא מייחד שם את הגוף הפיזי הכולל גם את אלו של עמיתי מצד אחד; ולצד זאת את הגוף שלי, הוא מציע מושג מיוחד, הוא כותב: "אני מוצא כי בשרי (*my flesh*), הינו ייחודי", אותו *meinen Leibe* (גוף שלי) הוא זה שאינו גוף בלבד, אלא באמת בשר, האובייקט היחידי בתוך הרובד המופשט של חוויותי, אשר אוכל לייעד לו שדה של תחושות התואמות את ההתנסויות. המילה יקרת הערך היא – "בשר" (*flesh*) והיא נבדלת ממה שגופים פיזיים הינם. על ידי מושג "flesh", הוא מבין את זה שנגלה לדאקרט כאיחוד בין גוף ונפש.

אין ספק ש"בשר" זה נמחק מאז ה- *Dasein*, של היידגר, אבל הוא הזין את הגותו של מרלו פונטי בעבודתו הלא גמורה - "הנראה והבלתי נראה" (15), אשר לאקאן התייחס אליה בסמינר – **ארבעה מושגי יסוד של הפסיכואנליזה**. לא נראה שלאקאן מגלה במילה זו, **flesh**, עניין מיוחד אך הוא הבשר, מפחית מהחיות שבו, הופך אותו לגופה ואז הגוף נהייה נפרד מזה (16).

בהבחנה זו בין הגוף לבין הבשר, הגוף מראה עצמו כמשטח כשיר לרישום מקום האחר של המסמן, [כמשטח שבו נחקק הכיתוב]. עבורנו, המסתורין הקארטיזני של האיחוד הפסיכוסומאטי עובר התקה. המסתורי הנותר גם וודאי הוא תוצאתה של אחיזת הסמלי בגוף. אם לכתוב זאת במושגיו של דאקרט – המסתורי הוא האיחוד בין הגוף לבין השפה. מתוך העמקה בהתנסות זו ניתן לומר, שעניין זה שייך למשלב הממשי.

בנקודה זו ראוי למקם את העובדה שבהוראתו המאוחרת לאקאן הציע שם חדש ללא מודע. יש מילה לכך. לא יכולנו להשתמש במילה זו, במושג זה, לכותרת הכנס כיון שזה ניאולוגיזם. זה לא ניתן לתרגום. אם נלך לטקסט שכותרתו – "טלוויזיה". תוכלו לראות, ששם שאלתי את לאקאן, לגבי מושג ה"לא מודע". אמרתי לו בפשטות - "הלא מודע - איזה מושג מוזר". (17) היות שהיה נראה לי, לפי מידת הבנתי, שמושג זה אינו הולם את הנקודה שאליה הגיע לאקאן במשנתו. הוא ענה, כפי שתוכלו להבחין, קראתם זאת, אתם כבר יודעים – בכך שהפך זאת לשולי: "פריד לא מצא משהו טוב יותר ואין צורך לחזור לכך". אם כך הוא הודה שזה (המושג) איננו מושלם. אבל הוא נמנע מאיזה שהוא ניסיון לשנות אותו. שנתיים מאוחר יותר, למרות זאת, הוא שינה את דעתו, אם נקרא את הטקסט - "**Joyce le Symptôme**", היכן שהוא מתייחס לניאולוגיזם, שזה עתה הזכרתי, הוא התנבא לגבי המושג שיחליף את המושג הפרוידיאני "הלא מודע" - ה- *parlêtre* - (ההוויה שמבעד לדיבור). (18) הנה אפוא הפעולה שאני מציע כי תשמש לנו מצפן לכנס הבא. מטאפורה זו - *parlêtre*, כלומר התחליף הלאקאניאני למושג הפרוידיאני – הלא מודע, מקבע ניצוץ. אני מציע שנראה בה אינדקס למה שמשנתה בפסיכואנליזה במאה ה-21, שבה עלינו להביא בחשבון סדר סמלי אחר וממשי אחר מאלה שהתבססו עליהם עד כה.

הפסיכואנליזה משתנה וזוהי עובדה. לאקאן העיר ברוע שהיא השתנתה כיון שתחילה היא נעשתה על בסיס יחיד, זה של פריד, ומאז הפכה לפרקטיקה של זוג. אך היא הכירה שינויים רבים אחרים שאותם נוכל לאמוד מתוך מה שאנו קוראים אצל פריד ואפילו מקריאה מחודשת בכתביו של לאקאן המוקדם. עובדתית היא משתנה, למרות השימוש שאנו עושים בסכמות ובמושגים הישנים. זהו מאמץ מתמשך להישאר קרובים ככל שניתן להתנסות כדי לומר אותה בלא שנתרסק אל קיר השפה. כדי להיעזר בחצייתו של קיר זה נדדקק ל-*mur* (a). כוונתי למילה אגלמתית שתנקב קיר זה. אני מוצא מילה זו ב- *parlêtre*.

מילה זו, לא תתנסו על כרזת הכנס הבא. בינינו לבין עצמינו נדע שמדובר במילה *parlêtre* ככזו שמחליפה את מושג הלא מודע. ומכאן שעריכת אנליזה ל- *parlêtre*, איננה דומה עוד לעריכת אנליזה ללא מודע, על פי המובן של פריד, כמו גם לאנליזה ללא מודע המובנה כשפה. הייתי אף מוכן לתקוע כף על כך, שזה מכבר אנו עושים אנליזה ל- *parlêtre* ומה שנותר לנו הוא לדעת לומר זאת.

אנחנו לומדים כיצד לומר זאת. לדוגמא כאשר אנחנו מדברים על הסימפטום כעל הסינטום, אלה מילה, מושג, הבאים מתקופת ה-*parlêtre*. הוא מתרגם התקה ממושג סימפטום של הלא מודע אל-*parlêtre*. כפי שאתם יודעים, הסימפטום כתצורת הלא מודע המובנה כשפה, הינו מטאפורה, הוא אפקט של מובן, הנובע מהחלפת מסמן אחד באחר. לעומת זאת, הסינטום של ה- *parlêtre* הוא "אירוע בגוף" (19), הופעה של התענגות פרט לכך, אין דבר המצביע על כך שהגוף שבו מדובר הוא גוף. תוכל להיות הסימפטום של גוף אחר אם תהיה אישה (20). אז, ישנה היסטוריה כאשר יש סימפטום של סימפטום, כאשר משמשים סימפטום של סימפטום של אחר. כלומר סימפטום המועלה לחזקה שנייה. הסימפטום של ה- *parlêtre*, זקוק להבהרות נוספות בנוגע לקשריו עם המבנים הקליניים. אני רק מזכיר זאת, בהשראתו של לאקאן (21), כיצד זה מופיע בהיסטוריה.

לא היינו צולחים זאת תוך שכחת מבנה הסימפטום של הלא מודע, כשם שהטופיקה השנייה של פריד, לא ביטלה את הראשונה אלא כללה אותה. באותו אופן, לאקאן אינו בא לבטל את משנתו של פריד אלא להרחיבה. השינויים בהוראתו נעשו ללא שנוצר קרע מתוך שימוש במונחים טופולוגיים כאמצעים אשר מאפשרים המשכיות מבלי לאסור את ההתחדשות. כך מפריד ללאקאן, נוכל לומר שמנגנון ההדחקה מוסבר לנו באמצעות מטאפורה, כמו מהלא מודע אל ה- *parlêtre*, מטאפורה מאפשרת לנו את המעטפת הפורמלית של ארועי הגוף. הדחקה פרושה מטאפורה מוצפנת ופעולת ההצפנה פועלת בשירות התענגות אשר משפיעה על הגוף. ההבנה שלנו נארגת מהטלאה של פיסות מתקופות שונות המושאלות מעבודתם של פריד ולאקאן, איננו חייבים לוותר על עבודת הטלאה זו, כדי להתקדם בהידוק תפיסתנו את הפסיכואנליזה של המאה ה-21.

כאן אציין מילה נוספת- לאחר הסינטום- אשר היא מתקופת ה- *parlêtre* ואמקם אותה לצד הסינטום. זוהי מילה אשר כופה עלינו לערוך סיווג חדש של מושגים המוכרים לנו. המילה שאמקם לצד הסינטום היא המילה - *escabeau* [דרגש], אשר שוב אני לוקח מ "ג'ויס הסימפטום" (22). בספרדית זה *escabel*.

ה-*escabel*, איננו סולם, הוא קטן ממנו אך יש לו שלבים. מהו *escabeau*? אני מתכוון לזה הפסיכואנליטי ולא רק לזה שמשמש להורדת ספרים בספרייה. כללית נוכל לומר שבאמצעותו ה-*parlêtre* מרימה עצמה כדי להתייפות [pour se faire beau]. זהו הפודיום שלה המאפשר לה להעלות עצמה לדרגת ה-**דבר** [la dignité de la chose]. לדוגמה בעבורי (מצביע על השלב הקטן של שולחן כתיבה) זה ה-*escabeau* קטן בשעה שאני מדבר על הבמה..

ה-*escabeau* הוא מושג רוחבי. הוא מספק תרגום צורני לסובלימציה [עידון] הפרוידיאנית אך בהצטלבות עם נרקיסיזם. קשר זה מייחד את התקופה של ה-*parlêtre*. ה-*escabeau* הוא סובלימציה רק כאשר הוא מבוסס על אינני חושב הראשוני של ה-*parlêtre*. מה זה אינני חושב? זוהי השלילה של הלא מודע בעזרתו ה-*parlêtre* מאמין שהוא אדון לעצמו. בעזרת ה-*escabeau* הוא מוסיף לכך את האפשרות לראות עצמו כאדון יפה [maître beau]. מה שאנחנו מכנים תרבות אינה אלא מלאי של ה-*escabeaux* (23), שבתוכו ניתן למצוא מה שאפשר להתייחר ולהתהלל באמצעותו.

כדי להדגים קטגוריות אלה שהופיעו ושנחנו זקוקים להן, אמרתי לעצמי שאשרטט מקבילה בין ה- הסינטום לבין ה-*escabeau*. מה מפתח את ה-*escabeau*? זהו ה-*parlêtre* מהפן של התענגות הדיבור, התענגות הדיבור היא זו שממנה נולדים האידיאלים הגדולים של הטוב, האמיתי והיפה (24). לעומת זאת הסינטום, כסימפטום של ה-*parlêtre* ארוחז בגוף של ה-*parlêtre* הסימפטום נוצר מהסימן שהדיבור חפר כאשר דיבור זה מקבל את מסעף האמירה שמחוללת אירוע בגוף. ה-*escabeau*, הוא מצדה של התענגות הדיבור הכולל מובן, לעומת זאת ההתענגות הייחודית לסינטום, מדירה את המובן (25).

אם לאקאן נתפס לג'יימס ג'ויס ובעיקר לעבודתו - *Finnegans Wake* הרי שהיה זה בעיקר הודות למעשה-רב [tour de force] - או הפארסה [farce] (26) - המייצגת את יכולתו למזג או להפגיש את הסימפטום עם ה-*escabeau*. ג'ויס הוא בדיוק זה שהצליח להפוך את הסימפטום עצמו, כדבר מה מחוץ למובן, כלא קריא, ל-*escabeau* של אומנותו. הוא ייצר ספרות שההתענגות בה היא אטומה כזו של הסימפטום, דבר שאינו מפחית מהיותה אובייקט אומנות, ושהועלה על ה-*escabeau* לדרגת ה-**דבר**. ניתן לשאול, האם למוזיקה, לצירור ולאמנויות בכללן יש ג'ויס משלהן. יתכן שמה שמתכתב עם ג'ויס בשדה המוזיקה הוא הקומפוזיציה הא-טונלית, שנחנכה ע"י שנברג, שעליו שמענו קודם לכן (27). ובהקשר למה שידוע כאמנויות באופן כללי, המתחיל, היה אולי מישהו בשם מרסל דושאן. ג'ויס, שנברג, ודושאן הם יצרנים של ה-*escabeaux* המתוכננים לעשות אמנות עם הסימפטום, עם ההתענגות האטומה של הסימפטום. בקושי היינו יכולים לפסוק מה יהיה ה-*escabeau* המתאים על פי הקליניקה. במקום זאת ניתן לאלו להיות לנו דוגמא ללמוד ממנה.

אתם תאמרו לי, האם הפיכת סימפטום של מישהו ל-*escabeau*, אינה בדיוק עניין הפאס, הווה אומר השתמשות בסימפטום ובהתענגות האטומה? לעבור אנליזה הוא לעבוד על הסירוס של ה-*escabeau* (28). כדי להוציא לאור את ההתענגות האטומה של הסימפטום. אבל לעבור את הפאס הינו השתמשות בסימפטום שצומצם כדי להפכו ל-*escabeau* אל מול מחיאות הכפיים של הקבוצה האנליטית. במושגים פרוידיאניים, זוהי בוודאי סובלימציה ומחיאות הכפיים כלל אינן בלתי צפויות. הרגע שבו הקהל מסופק הינו חלק מהפאס. ניתן אף לומר שזהו הרגע שבו הפאס נשלם. למסור דין וחשבון על הפאס באופן פומבי היה משהו שלא קרה בתקופתו של לאקאן. פעולה זו נשארה קבורה עמוק בתוך המוסד והיו רק מעט אנשים יודעי סוד, בקושי עשרה אנשים. למען האמת אני המצאתי את הצגתו הפומבית של הפאס, כיון שידעתי, חשבת ו האמנתי שזוהי מהות הפאס. ה-*escabeaux* נמצאים כדי ליצור יופי, היות שהיופי הנו ההגנה האחרונה מפני הממשי. אבל כאשר ה-*escabeaux*, מופלים, נשרפים, עדיין מוטלת על ה-*parlêtre* שעבר אנליזה להציג את ה-*savoir-faire* (דעת- עשות) שלו עם הממשי, להציג כיצד ידע לעשות ממנו אובייקט אומנות, כיצד לומר זאת, לומר זאת היטב. זה מה שמוצע כטקס קבלה, נקודת אחיזה הראשונה בהזמנה לאקט האמירה. אירוע הפאס אינו מינוי, החלטה של קבוצת מומחים. אירוע הפאס הינו אקט האמירה של היחיד, האנליטיקאי של האסכולה, כאשר הוא מארגן את ההתנסות שלו, מפרש אותה למען כל מי שמזדמן לכנס שהעניין בו הוא לפתות, לגרום להתלהבות. זה מה שנבחן במידה רבה במהלך הכנס האחרון.

אמירה היא אופן דיבור המובחן מיצירה של ארוע. פרויד הבחין בין אופנים של מודעות: מודע, סמוך-למודע ולא-מודע. עבורנו, אם יש מצבים הדורשים הבחנה, אין הם ברמה של המודעות, אלא ברמה של אופני דיבור: במונחים רטוריים, יש מטפורה ומטונימיה. במונחים לוגיים יש את אופנות הדיבור, הדיבור האפופאנטי, את המאשר ואפילו זה המצווה. בפרספקטיבה הסגנונית ישנם הקלישאה, הפתגם, הסגנון הפזמוני ואחר כך הכתיבה תלויה

בדיבור... ובכן, כאשר הלא מודע מומשג כשנקודת המוצא היא הדיבור ולא התודעה, הוא נושא שם חדש: ה-*parlêtre*. ההוויה, שמדובר בה אינה מקדימה את הדיבור, נהפוך הוא, הדיבור מייחס הוויה לחיה דרך אפקט הבדיעבד ומנקודה זו ואילך הגוף מופרד מהוויה זו כדי לעבור למשלב של היות בעל הדבר (having). ה-*parlêtre* אינו גוף, הגוף עומד לרשותו(29). ה-*parlêtre* עומד בפני גופו עם הדמיוני, ממש כפי שהוא מתעסק בסמלי. המונח השלישי, הממשי, הוא המורכב והמסובך משלושתם. לגוף המדבר שני סוגי התענגות - התענגות הדיבור והתענגות הגוף- האחת מובילה ל-*escabeau*, והשניה מקיימת את הסינטום. יש ב-*parlêtre* גם התענגות של הגוף וגם התענגות הגולה אל מחוץ לגוף. לאקאן, זיהה בהיגיון ובתעוזה את התענגות הדיבור עם התענגות פאלית, באותה מידה שהיא נמצאת בדיסהרמוניה עם הגוף. לפיכך מקבל הגוף המדבר את התענגותו משני רישומים שונים: מצד אחד, הוא מתענג לגמרי מעצמו, נגוע מהתענגות, "il se jouit" "זה מענג עצמו"(30), -זו משמעותה של הצורה הרפלקטיבית של הפועל - ומצד שני, איבר אחד של הגוף הזה, מבדיל עצמו מאחרים בזכות עינוג מעצמו: הוא מעבה ומבדיל התענגות נפרדת, אשר מתחלקת בין האובייקטים a. זו הסיבה שהגוף המדבר מחולק על ידי התענגויותיו. הוא אינו יחידתי כפי שהדמיוני גורם לאדם להאמין. זו הסיבה שבגללה על ההתענגות הפאלית להיות מופרדת בממד הדמיוני בפעולה הידועה כסרוס.

הגוף המדבר מדבר במונחים של דחפים. זה מה שאיפשר ללאקאן להציג את הדחף במודל של שרשרת מסמנית (31). הוא המשיך לאורך דרכה של כפילות זו (בשרשרת המסמנית) בלוגיקה שלו על הפנטסמה, שבה הוא הפריד בין הצמד הסתמי (Id) והלא מודע (32). המונח של הגוף המדבר הוא לעומת זאת החיבור בין הסתמי לבין הלא מודע. הוא מזכיר לנו כיצד שרשראות המסמנים שאנו מפענחים באופן פרוידיאני נעוצות בתוך הגוף, והן עשויות מ"חומר מתענג" (33)

פרויד אמר שהסתמי הוא המאגר הגדול של ליבידו, אמירה זו גולה אל עבר הגוף המדבר, אשר ככזה, הוא חומר מתענג. האובייקטים a נלקחים מהגוף והגוף הוא זה שמתוכו נחלצת ההתענגות שהלא מודע עובד למענה. פרויד אמר שתאוריית הדחפים היא מיתולוגיה. אך מה שאינה מיתית היא ההתענגות. בפרק השביעי של Die Traumdeutung (פירוש החלום) פרויד קרא למנגנון הנפשי - בדיה. מה שאינו בדיה הוא הגוף המדבר. פרויד מצא את עקרון הבדיה של המנגנון הנפשי בתוך הגוף. הוא היה בנוי כקשת רפלקס, כתהליך המוסדר באופן כזה שהגרייה תישאר ברמה הנמוכה האפשרית. לאקאן החליף את המנגנון הנפשי הבנוי מקשת הרפלקס, במבנה אחר: ב - לא מודע המובנה כשפה. לא גירוי-תגובה, כי אם מסמן- מסומן. רק- וזהו ביטוי של לאקאן שהדגשתי ופרשתי- שפה זו היא עיבוד מחשבתי [elucubration] על אודות *lalangue*, הבללשון (34), ה-*lalangue* של הגוף המדבר. כהמשך הלא מודע עצמו הוא עיבוד מחשבתי על אודות הגוף המדבר, על אודות ה-*parlêtre*, ההוויה שמבעד לדיבור.

מהו עיבוד מחשבתי של ידע? זהו היבור של נדמים שמנתקים עצמם מהממשי ובו זמנית לופתים אותו. המוטציה המרכזית שנגעה בסדר הסימלי במאה העשרים ואחת היא שנפוץ מאוד לחשוב עליו כעל היבור של נדמים. הקטגוריות המסורתיות שארגנו את הקיום חלפו והגיעו לדרגה של מבנים חברתיים בלבד, שנידונו להתפרק. לא זו בלבד שהנדמים מתנדנדים, הם מוכרים בתור נדמים. יתרה מזאת, בהצטלבות נדירה, זוהי הפסיכואנליזה אשר באמצעות לאקאן, מחזירה את המונח האחר של הקוטביות המושגית: לא הכל הוא נדמה, יש ממשי. הממשי של הקשר החברתי הוא האין יחס מיני ואז הממשי של הלא מודע הוא הגוף המדבר. כל זמן שחשבו על הסדר הסימלי כידע המסדיר את הממשי וכופה עליו את החוק, הקליניקה נשלטה ע"י הניגוד בין נזירוזת ופסיכוזת. כעת מוכר הסדר הסמלי כמערכת של נדמים שאיננה שולטת בממשי, אלא כפופה לו. זוהי מערכת המגיבה לממשי של האין יחס מיני. התוצאה היא זו שאני יכול לקרוא לה הצהרה של שויון קליני בסיסי בין ה-*parlêtres* ה-*parlêtres* נידונו לחולשה המנטלית [débilité mentale] ע"י הנפשי עצמו, בדיוק בגלל הדמיוני, הדמיוני של הגוף והדמיוני של המובן. הסמלי מטביע ייצוגים סמנטיים על הגוף הדמיוני, שאותם הגוף המדבר יארוג ויתיר. זהו ההקשר שבגללו החולשה המנטלית מיעדת את הגוף המדבר ככזה למחשבת השווא. ניתן לתהות כיצד מי שעבר אנליזה יכול עדיין לדמיין עצמו כנורמלי. בכלכלת ההתענגות למסמן אדון אחד יש ערך בדיוק כמו לכל אחד אחר.

מהחולשה המנטלית אל מחשבת השווא, התוצאה היא טובה. המשעול היחידי האפשרי מעבר לכך לגבי ה-*parlêtre* הוא להיות פתי של הממשי, כלומר לעלות שיח שבו הנדמים אוחזים בממשי. ממשי שניתן להאמין בו בלא היות לו חסיד, ממשי שאינו נושא כל מובן, שהוא אדיש למובן, ושאינו יכול להיות אחר ממה שהוא. החולשה

המנטלית לעומת זאת היא היות הפתי של האפשרי. היות הפתי של הממשי, מה שאני משבח, היא הצלילות היחידה הפתוחה בפני הגוף המדבר כדי לכוון עצמו. חולשה מנטלית- מחשבת שווא- פתיות, היא טרילוגיית הברזל המהדהדת את הקשר של הדמיוני, הסמלי והממשי.

קודם נהגו לדבר על אינדיקציות לאנליזה. נהוג היה להעריך אם מבנה כזה או אחר היה מתאים לאנליזה, ולהצביע על האופן שבו יש לדחות בקשה לאנליזה של מי שביקש אותה ואינו עונה על האינדיקציות לה... בוא נודה על האמת, בתקופת ה- *parlêtre* עורכים אנליזה לכל אחד. לערוך אנליזה ל- *parlêtre* נדרש לנהל משחק בין מחשבת שווא, חולשה מנטלית והיות פתי. מדובר בהכוונה של מחשבת השווא באופן שהחולשה המנטלית שבה תיצור קרקע להיות פתי של הממשי.

פרויד עדיין לפת את מה שכינה הדחקה, דרך עדויות הפאס ביכולתנו לאשר באיזו מידה קטגוריה זו כמעט אינה שמישה היום. בוודאי ישנם זיכרונות השבים ועולים על פני השטח, אבל דבר אינו מעיד על האוטנטיות של אף אחד מהם. אף לא אחד מהם הוא סופי. מה שנקרא "שיבת המודחק", הינו תמיד מה שנסחף בזרם של ה-*parlêtre* שבו האמת הופכת להיות כוזבת ללא הרף. במקום הדחקה, האנליזה של ה-*parlêtre*, ממקמת, את האמת הכוזבת, אשר נובעת ממה שפרויד זיהה כ"הדחקה ראשונית". משמעות הדבר היא שאמת היא מיסודה בנויה מאותה מהות של השקר. ה- *proton pseudos*, הינו תמיד גם השקר האולטימטיבי. זאת שאינה משקרת היא ההתענגות, ההתענגויות של הגוף המדבר.

הפרוש איננו קטע של הבנייה האוסף אלמנטים מבודדים של הדחקה, כפי שפרויד רצה, הוא איננו עיבוד מחשבתי [elucubration] של ידע. גם אינו אפקט של אמת אשר ניספג מיד אל תוך רצף שקרים. פרוש הוא **אקט של אמירה** המכוון לגוף המדבר כדי ליצור בו אירוע, *לגעת בקרביים*, אמר לאקאן (35). זה דבר מה שלא ניתן לצפות מראש אך הוא ניתן לאימות בדיעבד היות שהאפקטים על ההתענגות אינם ניתנים לחישוב. כל מה שהאנליזה יכולה לעשות הוא להתאים עצמה לפעילות של הגוף המדבר כדי להסתגל לתוך הסימפטום. כשעורכים אנליזה ללא מודע, כיוון הפרוש הוא האמת. כשעורכים אנליזה ל- *parlêtre*, לגוף המדבר, כיוון הפרוש הוא ההתענגות. התקה זו מאמת להתענגות מנכיחה את אמת המידה למה שהפרקטיקה האנליטית נהיית בעידן ה-*parlêtre*.

זוהי הסיבה לכך שאני מציע שבכנס הבא ניפגש תחת הכרזה "**הלא מודע והגוף המדבר**". כאן ישנו מסתורין כפי שלאקאן אמר. ננסה למצוא דרכי גישה למסתורין זה ולהבהירו. איזו עיר יכולה להתאים לכך יותר מריו דה ז'נרו? היא נושאת כסמל תחת השם "הר הסוכר" (בפורטוגלית *pão de açúcar*) את ה- *escabeau* הנפלא ביותר. אני מודה לכם.

תמליל הטקסט- אן שרלוט גוטייר, איב מילר רוז וג'י בריול.
הטקסט תורגם מצרפתית לאנגלית ע"י א.ר. פרייס.
מאנגלית לעברית על ידי נורית שרייבר ושרי אדלשטיין.
התאמה למקור הצרפתי- מרים דגן ברנר ביחד עם שרי אדלשטיין
קריאה ועריכה- קלאודיה אידן
המחבר לא עבר עליו לאחר התרגום.

הערות

NOTES

- 1- This presentation was delivered by Jacques-Alain Miller in conclusion to the 9th Congress of the World Association of Psychoanalysis (WAP) on 17 April 2014 in Paris.
- 2- Lacan's neologism *amur* combines *mur* and *amour*. See Lacan, J., *Je parle aux murs*, Paris: Seuil, 2011, pp. 103-104, where he indicates that it should be written: (*a*)*mur*.
- 3- See Lacan, J., "Overture to the First International Encounter of the Freudian Field" translated by A. R. Price in *Hurlly-Burly*, Issue 6, September 2011, pp. 17-20.

4- Lacan, J., *The Seminar Book XX, Encore, 1972-1973*, translated by B. Fink, New York: Norton, 1998, p. 113.

5- *Ibid.*

6- [Lacan says: *régulation de l'âme par la scopie corporelle* (p. 105 of the Seuil edition). *Scopie* is an unusual word in French (when used alone and not as a suffix), generally used as an aphaeresis of *radioscopie*. The English translation gives: "corporeal radiology", *ibid.*, p. 115. However, it is more likely being used here as a simple gallicisation of the Greek *skopéo*: "examine" "inspect". (Tr.)]

7- Hegel, G. W. F., *The Phenomenology of Spirit*, translated by A. V. Miller, Oxford: Oxford University Press, 1977, para 590, p. 360.

8- Plutarch, "De Defectu Oraculorum" translated by F. Cole Babbitt as "The Obsolescence of Oracles" in *Moralia Vol. V*, Loeb Classical Library, 1936, §17.1 (419c), quoted by J.-A. Miller in the session of 13 November 2002 from *L'orientation lacanienne III, 5, Un effort de poésie* (2002-2003), unpublished. See also Lacan, J., "The death of God" in *The Seminar Book VII, The Ethics of Psychoanalysis*, translated by D. Porter, London: Routledge, 1992, p. 178.

9- Miller, J.-A., "Semblants and Sinthomes; Presentation of the Theme of the Seventh Congress of the WAP", translated by J. Richards, in *Hurly-Burly*, Issue 1, May 2009, pp. 89-91.

10- Lacan, J., *The Seminar Book XX, Encore, op. cit.*, p. 131.

11- Descartes, R., "Meditation VI, Of the Existence of Material Things, and of the real Distinction between the Soul and Body of Man" (§ 13) in *The Philosophical Works of Descartes: Vol. 1*, translated by E. S. Haldane & G. R. T. Ross, Cambridge: Cambridge University Press, 1911, p. 192.

12- "Meditation I, Of the Things which may be brought within the Sphere of the Doubtful" (§ 12), *ibid.*, p. 147.

13- "Meditation VI", *ibid.*, p. 195.

14- Husserl, E., *Cartesian Mediations: An Introduction to Phenomenology*, translated by D. Cairnes, Dordrecht: Kluwer Academic, 1999, V. (§ 44), p. 97.

15- Merleau-Ponty, M., "The Intertwining – The Chiasm", from *The Visible and the Invisible*, translated by A. Lingis, Evanston: Northwestern University Press, 1968, pp. 130-55; retranslated in *Maurice Merleau-Ponty: Basic Writings*, ed. T. Baldwin, London: Routledge, 2004.

16- Lacan, J., "Radiophonie", in *Autres écrits*, Paris: Seuil, 2001, p. 409.

17- Lacan, J., "Television" translated by D. Hollier, R. Krauss, & A. Michelson in *Television/ A Challenge to the Psychoanalytic Establishment*, New York: Norton, 1990, p. 5.

18- Lacan, J., "Joyce le Symptôme (II)" in *Autres écrits, op. cit.*, p. 568.

See too: Lacan, J., *Le séminaire livre XXIII, Le sinthome, (1975-1976)*, Paris: Seuil, 2005, p. 56: "the subject who is sustained by the *parlêtre*, which is what I denote as the unconscious".

19- *Ibid.*, p. 569.

20- *Ibid.*

21- *Ibid.*

22- *Ibid.*, pp. 565-569.

23- *Ibid.*, p. 568.

- 24- An allusion to Victor Cousin's lectures on the True, the Beautiful and the Good. Cf. *Ibid.*, p. 566: "...Victor Cousin's preference for triplicity...".
- 25- *Ibid.*, p. 570.
- 26- *Ibid.*, p. 569.
- 27- Masson, D., "Impromptu. Les chemins du réel en musique", paper delivered at the 9th Congress of the WAP, Paris, 17 April 2014, unpublished. An audio recording is available on the website: radiolacan.com.
- 28- Lacan, J., "Joyce le Symptôme (II)", *op. cit.*, p. 567.
- 29- *Ibid.*, p. 565, p. 567. See too Lacan, J., *Le séminaire livre XXIII, Le sinthome*, *op. cit.*, p. 154.
- 30- Lacan, J., *The Seminar Book XX, Encore*, *op. cit.*, p. 23.
- 31- Lacan, J., "The Subversion of the Subject and the Dialectic of Desire in the Freudian Unconscious", in *Écrits, the First Complete Edition in English*, translated by B. Fink, R. Grigg, and H. Fink, New York: Norton, 2006, pp. 692-3.
- 32- Lacan, J., "Lesson of 11 January 1967" in *Le séminaire XIV, La logique du fantasme (1966-1967)*, unpublished.
- 33- Lacan, J., *The Seminar Book XX, Encore*, *op. cit.*, p. 23.
- 34- *Ibid.*, p. 139 [where the translation gives: "knowledge's hare-brained
- 35- Lacan, J., Lesson of 19 February 1974, *Le séminaire XXI, Les non dupes errent, 1973-1974*, unpublished. ucubration about llanguage".]

---

[1] לאקאן יוצר משחק מילים בין amour [אהבה] לבין amur [mur – קיר]